

MOŽNOSTI DOBROVOLNÍKOV PRI POSKYTOVANÍ POMOCI

Jana Mráziková *)

ABSTRAKT

Pri poskytovaní pomoci využívajú humanitárne organizácie svojich vyškolených pracovníkov, ale aj ľudí, ktorí túto prácu vykonávajú na základe dobrovoľnosti. Pomoc poskytujú na základe stanovených zásad, svojich schopností a možností. Dobrovoľnícka činnosť je poskytovaná tým, ktorí sa ocitli v núdzi, potrebujú pomoc od druhých ľudí a budú mať z nej prospech.

Kľúčové slová:

Dobrovoľníci, humanitárne organizácie, dobrovoľnícka činnosť

ABSTRACT

In providing of assistance humanitarian organizations use their trained workers, but also the people who perform this work on the voluntary base. They provide assistance on base of established principles, their skills and possibilities. Volunteering is provided to people who found themselves in emergency, need help from other people and will have benefit from it.

Key words:

Volunteers, humanitarian organizations, volunteering

ÚVOD

Humanitárne organizácie pri poskytovaní humanitárnej pomoci vysielajú svojich vyškolených pracovníkov, ktorých majú k dispozícii. Okrem nich tieto organizácie majú možnosť využívať aj pomoc dobrovoľníkov. Dobrovoľníci rozširujú kapacity humanitárnych pracovníkov a podieľajú sa na rýchlejšom vyriešení humanitárnej krízy.

*) Jana Mráziková, Ing., Katedra krízového manažmentu, Fakulta špeciálneho inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, 041/ 513 6720, jana.mrazikova@fsi.uniza.sk

Jednou z organizácií, ktorá spoločne s kmeňovými pracovníkmi vysiela na misie aj dobrovoľníkov, je Červený kríž. Slovenský Červený kríž uskutočňuje rad činností a opatrení humanitárnej pomoci, na ktorej sa môžu podieľať aj záujemcovia o dobrovoľnícku činnosť. Táto organizácia má spracovaný a schválený kódex, v ktorom sú stanovené aj práva a povinnosti dobrovoľníkov.

1 DOBROVOĽNÍCTVO A DOBROVOĽNÍCI

Na Slovensku je právne postavenie dobrovoľníkov upravené v zákone č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dobrovoľníka definuje ako fyzickú osobu, ktorá bez nároku na odmenu poskytuje inej osobe dobrovoľnícku službu. Dobrovoľník vykonáva túto činnosť:

- mimo svojich pracovných povinností, služobných povinností a študijných povinností vyplývajúcich zo zákona, z pracovnej zmluvy, zo služobnej zmluvy, zo študijného poriadku alebo z iného obdobného pre neho záväzného dokumentu,
- mimo svojho podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti.

Na druhej strane ju nevykonáva pre orgán alebo funkcionára právnickej osoby, ktorej je členom, zamestnancom, žiakom alebo študentom.

Dobrovoľníkom sa môže stať osoba, ktorá dovŕšila vek minimálne 15 rokov. Dobrovoľník, ktorý nedovŕšil vek 18 rokov, môže dobrovoľnícku činnosť vykonávať len so súhlasom svojho zákonného zástupcu a len pod dohľadom zodpovednej dospelaj fyzickej osoby.

Dobrovoľníctvo (dobrovoľnícku činnosť) je možné chápať ako činnosť, ktorá je vykonávaná v prospech iných bez nároku na odmenu. Podľa zákona č. 406/2011 Z. z. nie je dobrovoľníckou činnosťou:

- činnosť vykonávaná medzi manželmi alebo medzi blízkymi osobami,
- činnosť vykonávaná v rámci podnikania alebo inej zárobkovej činnosti,
- činnosť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, služobnom pomere alebo činnosť vykonávaná v rámci študijných povinností,
- vzájomná občianska alebo susedská výpomoc,
- činnosť vykonávaná osobami, ktoré nedovŕšili 15 rokov.

Dobrovoľníctvo môžeme rozdeliť podľa rôznych hľadísk. Jedným z týchto hľadísk je aj podľa úlohy, ktorú majú dobrovoľníci v organizácii. Existujú tri spôsoby zapojenia dobrovoľníkov do činnosti humanitárnych organizácií: [7]

- *na dobrovoľníkoch je priamo závislý chod organizácie* - vedľa malej skupiny profesionálov sa dobrovoľníci podieľajú na naplňovaní hlavného poslania organizácie. Tento typ je charakteristický napríklad pri zaisťovaní humanitárnych akcií, pre ekologické iniciatívy a kampane,
- *dobrovoľníci vykonávajú činnosti spolu s profesionálnymi zamestnancami*. Dobrovoľnícka činnosť nie je základom výkonu

organizácie. S týmto typom sa môžeme stretnúť pri sociálnych a zdravotných zariadeniach,

- *činnosť dobrovoľníkov nie je pre vlastný chod organizácie nepostrádateľná*, ale dobrovoľnícka činnosť pomáha skvalitniť poskytované služby. Dobrovoľníci tu predstavujú doplnenie služieb či zvýšenie ich kvality, ale organizácia by bez nich mohla existovať. Môže ísť napríklad o vychádzky s klientmi, výtvarné či jazykové krúžky.

Dobrovoľnícku činnosť je možné vykonávať na Slovensku zapojením sa do práce rôznych organizácií, prípadne v zahraničí, a to prostredníctvom:

- Európskej dobrovoľníckej služby,
- UN Volunteers,
- pripravovaného mechanizmu vysielania dobrovoľníkov do menej rozvinutých krajín,
- zapojením sa do individuálnych programov neziskových organizácií. [3]

2 DOBROVOĽNÍCTVO V HUMANITÁRNEJ ORGANIZÁCIÍ SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ

Dobrovoľníctvo je jedným z hlavných pilierov práce humanitárnej organizácie Slovenský Červený kríž. Dobrovoľníci Slovenského Červeného kríža sa podieľajú na organizácií a zabezpečení:

- hudobných podujatí,
- športových zápolení,
- slávnostných ceremoniálov,
- aktivít s deťmi,
- kampaní zameraných na darcov krvi. [4]

Dobrovoľník spolupracuje so Slovenským Červeným krížom a vykonáva dobrovoľnícku činnosť v rôznych, avšak presne určených oblastiach. Dobrovoľníci tvoria jednu zo základných zložiek Slovenského Červeného kríža. Sú to ľudia rôzneho veku, rôznych povolání a záujmov, ktorých spája chuť pomáhať a ktorí sa rozhodli dobrovoľne zapájať do činností Slovenského Červeného kríža. [4, 6]

Dobrovoľník v Slovenskom Červenom kríži si môže vybrať jednu z nasledujúcich oblastí pôsobnosti, v rámci ktorých vykonáva:

- darcovstvo krvi,
- prvú pomoc,
- sociálnu pomoc,
- úlohy krízového manažmentu a humanitárnej pomoci,
- činnosti v rámci medzinárodného humanitárneho práva. [4]

Dobrovoľník sa vo svojej činnosti riadi zásadami stanovenými Kódexom dobrovoľníka Slovenského Červeného kríža, z ktorého mu vyplýva rad práv a tiež povinností. Prehľad práv dobrovoľníka Slovenského Červeného kríža: [5]

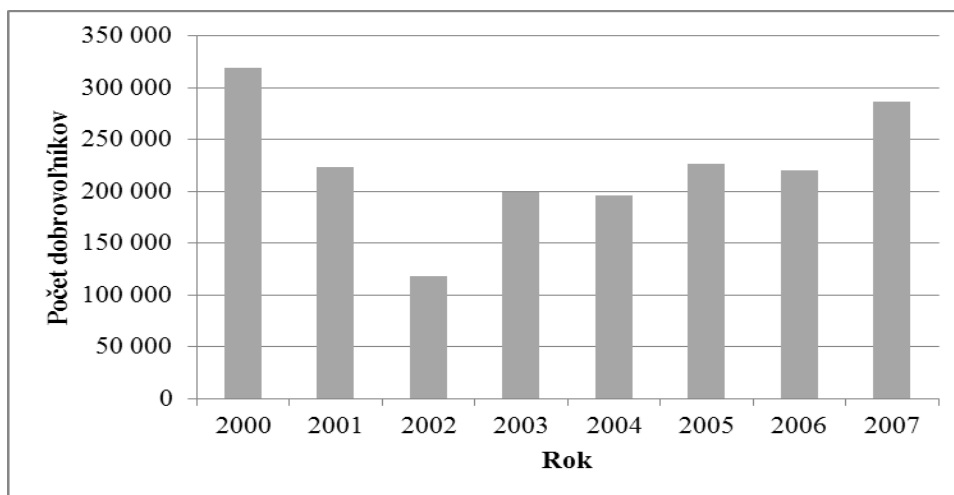
- získavanie informácií o aktivitách Slovenského Červeného kríža,
- výber alebo návrh aktivity, v ktorej sa chce realizovať a zároveň má možnosť sa k nej vyjadrovať,
- získanie komplexného a kvalitného tréningu vrátane preškolení,
- zabezpečenie primeraných podmienok práce, primerané poistenie a adekvátne zabezpečenie ochrany zdravia,
- vhodné materiálne a technické vybavenie a pomoc pri zabezpečení vhodných priestorov,
- preplatenie všetkých dohodnutých položiek súvisiacich s výkonom dobrovoľníckej práce,
- odmietnutie ponúknutej dobrovoľníckej práce,
- morálne ocenenie, prejav uznania a dôvery za svoju dobrovoľnú prácu.

Prehľad povinností dobrovoľníka Slovenského Červeného kríža: [5]

- riadiť sa Kódexom dobrovoľníka Slovenského Červeného kríža,
- konať v súlade so základnými princípmi Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca a podporovať ich šírenie,
- používať identifikačné znaky hnutia a emblém iba pri konkrétnych aktivitách v spolupráci so Slovenským Červeným krížom, rešpektovať ďalšie pravidlá týkajúce sa používania emblému, a tak predchádzať jeho zneužívaniu a prípadné zneužitie hlásiť Slovenskému Červenému krížovi,
- rešpektovať zvolených predstaviteľov a zamestnancov Slovenského Červeného kríža,
- vopred vyžiadať písomný súhlas príslušného územného spolku Slovenského Červeného kríža s pripravovanou aktivitou,
- dodržiavať vopred dohodnuté podmienky a pracovné povinnosti prijatej dobrovoľníckej práce,
- vykonávať zverenú úlohu s cieľom dosiahnuť najvyššiu kvalitu služieb,
- reagovať na potreby prijímateľov vykonávanej služby, posilňovať svojpomoc u zraniteľných skupín a podporovať dobrovoľníctvo v miestnej komunite,
- odovzdávať svoje skúsenosti a poznatky ostatným dobrovoľníkom a profesionálnym zamestnancom,
- dodržiavať zásady mlčanlivosti o všetkých informáciách, s ktorými príde počas svojej dobrovoľníckej práce do styku,
- svojou prácou a správaním šíriť dobré meno Slovenského Červeného kríža.

3 STAV DOBROVOĽNÍKOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

V Slovenskej republike okrem Slovenského Červeného kríža pôsobia aj ďalšie humanitárne a neziskové organizácie, ktoré využívajú možnosti a schopnosti dobrovoľníkov. Na obrázku 1 je znázornený počet dobrovoľníkov za roky 2000 až 2007.

Obrázok 1 Počet dobrovoľníkov v Slovenskej republike v rokoch 2000 až 2007 Zdroj: [1]

Ako je možné vidieť na obrázku, najvyšší počet dobrovoľníkov bol v roku 2000. V roku 2002 prišlo oproti roku 2000 k značnému poklesu počtu dobrovoľníkov. Následne od roku 2003 záujem o dobrovoľnícku činnosť začal stúpať a tým sa mohla urýchliť pomoc pre tých, ktorí potrebovali zabezpečiť minimálne životné potreby.

Nízky počet záujemcov o dobrovoľnícku činnosť v roku 2002 mohlo spôsobiť viacero faktorov. Medzi tieto faktory je možné zaradiť:

- dočasné zníženie záujmu ľudí o dobrovoľnícku činnosť,
- slabú informovanosť o možnosti zapojenia sa do dobrovoľníckej činnosti,
- nedostatok času na aktívne zapojenie sa do dobrovoľníckej činnosti,
- sťaženie podmienok na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti,
- nárast náročnej situácie v rodine a v práci,
- finančnú nákladovosť, ktorá je spojená s výkonom dobrovoľníckej činnosti.

ZÁVER

Dobrovoľníci sa riadia pravidlami, ktoré majú organizácie, v ktorých pôsobia, stanovené. Je opodstatnené zaoberať sa aj záujmom ľudí o dobrovoľnícku činnosť, a tým prispieť k rýchlemu a včasnemu vyriešeniu vzniknutej situácie. Možným riešením na zabránenie poklesu dobrovoľníkov je zvýšiť informovanosť o dobrovoľníckej činnosti, najmä na stredných školách. So stredoškólakmi by sa mohli viesť krátke semináre o možnosti zapájania sa do činností neziskových a humanitárnych organizácií ako dobrovoľníci s vyzdvihnutím možnosti získať prax počas štúdia.

Ďalšou podstatnou oblasťou, ktorá môže ovplyvniť počet dobrovoľníkov, je nedostatok času a sťaženie podmienok na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti. Môže byť spojená s pracovnou vyťaženosťou ľudí. V tomto prípade by bolo vhodné vytvoriť dohodu medzi zamestnancom a zamestnávateľom o možnosti dočasného opustenia

pracoviska v závislosti od pracovnej pozície dobrovoľníka v zamestnaní a možnosti prerozdelenia úloh.

Okrem práce sa môžu sťažiť podmienky v rodine dobrovoľníka. Tieto podmienky sa môžu týkať dobrovoľníka samotného alebo blízkej osoby. Na počet dobrovoľníkov vplývajú aj finančné náklady spojené s výkonom dobrovoľníckej činnosti. Je to z dôvodu, že dobrovoľníci za vykonanú činnosť nedostávajú finančnú odmenu. Posledné spomínané okolnosti je ťažké ovplyvniť, ale podstatne ovplyvňujú rozhodnutie človeka o zapojení sa do dobrovoľníctva. Závisí od každého človeka, aké sú podmienky a hranice jeho rozhodnutia.

LITERATÚRA

- [1] BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. 2009. Analýza dobrovoľníctva na Slovensku. [cit. 25. 04. 2013]. Dostupné na: http://www.partnerstva.sk/buxus/docs//Dobrovolnictvo/PDCS_Analyza_dobrovolnictva_SK.pdf
- [2] BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. a kol. 2012. Dobrovoľníctvo na Slovensku - výskumné reflexie. Bratislava: Iuventa - Slovenský inštitút mládeže. 209 s. ISBN 978-80-8072-6 [on - line]. [cit. 23. 04. 2013]. Dostupné na: <http://www.centrumdobrovolnictva.sk/uploads/File/monografia-vyskum-dobrovolnictva-final-web.pdf>
- [3] O dobrovoľníctve. [on - line]. [cit. 23. 04. 2013]. Dostupné na: <http://www.dobrovolnictvo.sk/dobrovolnictvo>
- [4] SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ: Dobrovoľníctvo. [on - line]. [cit. 23. 04. 2013]. Dostupné na: <http://www.redcross.sk/en/co-robime/dobrovolnictvo/>
- [5] SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ: Kódex dobrovoľníka Slovenského Červeného kríža. [on - line]. [cit. 23. 04. 2013]. http://www.redcross.sk/fileadmin/user_upload/dokumenty/Dobrovolnictvo/Kodex_dobrovolnika_SCK_2.pdf
- [6] SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ: Výročné správy. [on - line]. [cit. 23. 04. 2013]. Dostupné na: <http://www.redcross.sk/kto-sme/vyroczne-spravy/>
- [7] TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O.: Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách. Praha: Portál, s. r. o. 2002. 150 s. ISBN 80-7178-514-8
- [8] Zákon č. 406/2011 o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Článok recenzovali dvaja nezávislí recenzenti